

УДК 378.4
DOI: 10.24144/2524-0609.2020.47.85-91

Лапшина Ольга Олександрівна

кандидат педагогічних наук
кафедра практики іноземної мови та методики викладання
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький, Україна
olga1807komochkova@gmail.com
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-7387-1729>

Дорофєєва Олена Миколаївна

кандидат філологічних наук, доцент
кафедра практики іноземної мови та методики викладання
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький, Україна
elenadorofeyeva72@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8913-806X>

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ЛІНГВІСТИКИ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Анотація. Пошуки можливих шляхів підвищення ефективності професійної підготовки лінгвістів в Україні спонукають до вивчення інноваційного світового досвіду, зокрема Великої Британії. Разом з іншими країнами ЄС Україна перебуває на шляху вироблення єдиних підходів до якості освіти, спільних для всіх країн. Відтак, метою статті є обґрунтування моніторингу якості професійної підготовки фахівців з лінгвістики у Великій Британії. У статті використано такі методи дослідження як аналіз, синтез, а також компаративно-педагогічний, пошуковий та прогностичний методи. З'ясовано, що створення Агенції забезпечення якості вищої освіти започаткувало новий етап реформування сектору вищої освіти у Великій Британії. Для системи забезпечення якості вищої освіти в країні характерна чіткість, прозорість, логічність, послідовність, виваженість і відповідальність. Системний підхід до оцінювання якості вищої освіти на основі зовнішнього та внутрішнього моніторингу засвідчує високий рівень підтримки сектору вищої освіти як найбільш прогресивного й вагомого для сталого розвитку суспільства. Зазначено, що розроблення численних рекомендацій щодо забезпечення якості вищої освіти дає змогу уніфікувати й водночас індивідуалізувати технології оцінювання якості вищої освіти. Залучення студентів до процесів оцінювання якості вищої освіти сприяє вдосконаленню студентського досвіду в університеті, а визначення критеріїв обрання студентів і проведення навчального тренінгу допомагає більш чіткому усвідомленню їхніх обов'язків і ролей як експертів та забезпечує успішну участь студентів у процесах оцінювання якості.

Ключові слова: моніторинг; вища освіта; якість; Агентство забезпечення якості вищої освіти; Велика Британія.

Актуальність дослідження. Пошуки можливих шляхів підвищення ефективності професійної підготовки фахівців-лінгвістів в Україні спонукають до вивчення світового досвіду, зокрема Великої Британії. У сучасному британському науковому дискурсі лінгвістика набула нових дослідницьких векторів, зокрема дослідження суспільної природи мови, закономірностей її функціонування у різних галузях знань, мовного планування та екології, внутрішньої структури мови, парадигматичної асиметричності терміносистем, мовних трансформацій тощо. На відміну від українських наукових реалій у Великій Британії існує чітке розмежування предметної специфіки філології та лінгвістики, оскільки вони є самостійними галузями науки, перша вивчає мову і літературу, а друга досліджує природу, побудову та властивості мов. Професійна підготовка фахівців з лінгвістики в університетах Великої Британії спрямована на фундаменталізацію та професіоналізацію лінгвістичних знань, універсалізацію практичних умінь, розвиток мовної культури та лінгвістичного мислення, що дають змогу вільно орієнтуватися в сучасних тенденціях розвитку лінгвістики, здійснювати актуальні лінгвістичні дослідження, розробляти інформаційно-пошукові довідники і тезауруси, проєктувати алгоритми автоматичної обробки текстів, розробляти функціональні методики дослідження закономірностей засвоєння мови, досліджувати процеси сприйняття, інтерпретації та планування мовлен-

ня, обґрунтовувати суспільну природу мови тощо. В українській освітній практиці розв'язання практичних завдань, що виникають у різноманітних галузях науки й техніки, а також у повсякденному житті людини на основі досліджень мови та мовлення – завдання професійної підготовки фахівців із прикладної лінгвістики.

Разом з іншими країнами Європейського співтовариства Україна перебуває на шляху вироблення єдиних підходів до якості освіти, спільних для всіх країн [1]. У 2008 році в Брюсселі (Бельгія) Україна стала повноправним урядовим членом Європейського реєстру забезпечення якості («The European Quality Assurance Register for Higher Education, EQAR»). Урядовими членами цього реєстру є 18 країн-учасниць Болонського процесу. Названий факт – надзвичайно важливе досягнення МОН України в напрямі забезпечення якості вищої освіти європейського рівня. Для поступового розвитку освітньої системи України важливо проаналізувати досвід інших країн щодо управління та забезпечення якості вищої освіти [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Моніторинг – це діяльність, яка є спільною для всіх видів практик у всьому світі [2]. Наголошуючи на необхідності проведення аудиторської перевірки, Д. Флінт зазначає, що її основною передумовою слугує «існування взаємин підзвітності або ситуації публічної відповідальності» [3, с. 23]. Це, безпере-

чно, стосується вищої освіти, де університети й коледжі можуть нести відповідальність за витрачання численних державних коштів, уряд відчуває відповідальність за захист інтересів населення або за регулювання сфери, яка має стратегічне значення [4]. Моніторинг також пов'язаний із концепцією довіри. Якщо підзвітність більше не може бути підтримана лише неформальними взаєминами довіри, вона все одно повинна бути формалізованою, чіткою та підлягати незалежній перевірці [5, с. 9–10].

У Великій Британії наприкінці ХХ століття започатковано Агентство забезпечення якості вищої освіти («Quality Assurance Agency for Higher Education, QAA») – незалежний орган, який тісно співпрацює з Урядом Великої Британії, радами щодо фінансування вищої освіти й організаціями, що представляють ЗВО. Агентство створене на основі об'єднання напрямів попередньої діяльності, які були переглянуті 1992 р. після масштабної реорганізації сектору вищої освіти. Агентство підтримує численні двосторонні зв'язки з іншими європейськими агентствами, які полягають здебільшого в обміні інформацією та досвідом у межах спільних конференцій і семінарів. Агентство бере активну участь у роботі Європейської мережі забезпечення якості вищої освіти («ENQA») і має свого представника в її керівній групі [6; 7].

Агентством керує рада, яка повністю відповідає за напрями та зміст її роботи, за обґрунтування стратегій і політики діяльності агентства. До завдань агентства належать:

1) відображення інтересів громадськості й студентства під час розроблення університетами стандартів для процедури присудження кваліфікації і якості вищої освіти;

2) інформування зацікавлених осіб із питань університетських стандартів кваліфікацій і стандартів якості підготовки для передбачення вибору освітніх програм та навчальних курсів студентами, зорієнтованість роботодавців стосовно кваліфікацій і спеціальностей випускників, підтримки провідної освітньої політики в певному регіоні;

3) удосконалення системи розроблення університетами освітніх стандартів, управління і забезпечення якості освіти відповідно до університетських стандартів;

4) сприяння пропагуванню більш широкого розуміння сутності й цінності стандартів, розширенню уявлень про якість вищої освіти, з огляду на розроблені та рекомендовані загальні положення, які трапляються в практиці британської вищої школи, а також європейських й інших країн [8; 9; 10].

Метою статті є обґрунтування моніторингу якості професійної підготовки фахівців з лінгвістики у Великій Британії.

Для реалізації визначеної мети використано комплекс взаємопов'язаних **методів дослідження**: теоретичні – аналіз і синтез, індукція і дедукція; герменевтичний метод – для характеристики особливостей загальноєвропейської культури у контексті професійної підготовки фахівців з лінгвістики; компаративно-педагогічний – для порівняння і виявлення подібних і відмінних підходів у професійній підготовці фахівців з лінгвістики в Англії, Шотландії, Уельсі та Північній Ірландії; пошуковий – для формування узагальнених висновків, виявлення раціонального і практично ціннісного у наукових розвідках із зазначеної теми; прогностичний – для обґрунтування шляхів використання інноваційних ідей британського досвіду у професійній підготовці фахівців із при-

кладної лінгвістики в Україні.

Виклад основного матеріалу. Як зазначено вище, у системі вищої освіти Великої Британії кожен ЗВО розробляє власні стандарти й відповідає за виконання кваліфікаційних стандартів, гарантуючи якість освіти відповідно до ухваленого статуту. За визначенням агентства, університетський стандарт – це показник рівня знань, який повинен бути досягнутий студентом для присудження йому певної кваліфікації. Цей рівень має бути ідентичним в усіх університетах країни. Принципом діяльності агентства є невтручання в роботу університету з обґрунтування власних стандартів, ухвалення заходів, які дають змогу з'ясувати, чи цього стандарту досягають [11; 12].

Академічна якість, декларована агентством, – це індикатор оптимальних можливостей навчання (наприклад, ефективне викладання, фінансове забезпечення, оцінювання знань студента, що відповідають його здібностям та інтересам), якими володіє студент для того, щоб досягти кінцевої мети – отримати диплом, сертифікат, кваліфікацію [13].

Агентство забезпечення якості вищої освіти перевіряє ЗВО, а також проводить аудит. Членами комісії з перевірки та аудиту можуть бути і працівники виробництв, і професіонали вузької спеціалізації.

У Великій Британії агентство використовує у своїй роботі різні методи оцінювання в різних частинах країни [14]. В Англії 2003 р. започатковано перевірку на інституційному й академічному рівнях. Проведення таких перевірок стало результатом співпраці між двома установами – Радою з фінансування вищої освіти Англії («Higher Education Funding Council for England, HEFCE») та Агентством забезпечення якості вищої освіти. Унаслідок цієї діяльності отримують підтвердження щодо надійності дотримання академічних стандартів і якості роботи окремих ЗВО.

У зв'язку з особливостями системи освіти в Шотландії, заходи щодо забезпечення якості тут дещо відрізняються. Рада з фінансування вищої освіти Шотландії («Scottish Higher Education Funding Council, SHEFC») офіційно вповноважена оцінювати якість надання освітніх послуг у ЗВО. У співпраці з «SHEFC» і цими ЗВО агентство розробило метод інституційної перевірки, провідним завданням якої є підвищення якості. Ця модель, що передбачає більш широке залучення студентів до процесу оцінювання, наразі реалізована в партнерстві із зацікавленими сторонами. Такий підхід уможливило національну службу розвитку для студентів, які бажають узяти участь у заходах із забезпечення якості вищої освіти, а також національну тематику у сфері підвищення якості. Домінантними напрямками підвищення якості в Шотландії є «оцінювання» і «задоволення запитів студентів».

В Уельсі також застосовують власний метод інституційного оцінювання, знову ж таки реалізований у співпраці з Радою фінансування вищої освіти Уельсу («Higher Education Funding Council for Wales, HEFCW»), ЗВО Уельсу й Агентством забезпечення якості вищої освіти. Цей метод поєднує риси шотландського та англійського підходів. У Північній Ірландії ЗВО перевіряють методом інституційного аудиту, що усталений в Англії [15; 16].

Отже, Агентство із забезпечення якості вищої освіти використовує різні методи зовнішнього моніторингу для відображення відмінностей у системі вищої освіти в країнах Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії (табл. 1) [17].

Таблиця 1

Зміст зовнішнього моніторингу якості вищої освіти в країнах Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії [6; 14–17]

Регіон	Об'єкт моніторингу
Англія й Північна Ірландія	Перевірка внутрішньої системи оцінювання якості, вивчення механізмів її дії на дисциплінарному рівні та забезпечення якості освітніх програм. Перевірка відбувається один раз на шість років.
Шотландія	Перевірка пріоритетів освітньої політики та діяльності у ЗВО для підвищення якості вищої освіти. Перевірка відбувається один раз на чотири роки.
Уельс	Перевірка внутрішньої системи оцінювання якості, вивчення механізмів її дії на практиці через тематичні блоки. Перевірка відбувається один раз на шість років.
Загальна перевірка якості вищої освіти (крім Шотландії)	Вивчення ефективності роботи закладу щодо видання дипломів, гарантії стандартів і якості програм, які були запропоновані, на національному та міжнародному рівнях.

Внутрішній моніторинг якості вищої освіти проводять фахівці ЗВО для підвищення ефективності адміністрування, активізації навчально-виховної діяльності, проведення науково-дослідницької роботи тощо. Зазвичай, у кожному ЗВО існує

правління або рада, що підтримують комітети, ці структури відповідають за конкретну ділянку роботи. Нижче подано таблицю, що унаочнює структуру внутрішнього моніторингу якості вищої освіти (табл. 2) [17].

Таблиця 2

Зміст внутрішнього моніторингу якості вищої освіти в країнах Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії [6; 14–17]

Внутрішній моніторинг якості вищої освіти	
Освітня політика навчального закладу	Відбір персоналу для проведення моніторингу
Перегляд та ухвалення програми моніторингу вищої освіти	Оцінювання професорсько-викладацького складу
Правила й механізми моніторингу вищої освіти	Внутрішня перевірка
Процеси моніторингу та зворотного зв'язку	Зовнішні екзаменатори для проведення моніторингу

Результатом узагальнення діяльності Національного комітету з дослідження вищої освіти («The National Committee of Inquiry into Higher Education») і його філіалу (Шотландського комітету) є розроблення Агентством забезпечення якості вищої освіти «Кодексу забезпечення академічної якості і стандартів у вищій освіті: оцінювання студентів» («Code of practice for the assurance of academic quality and standards in higher education. Assessment of students»). Цей кодекс містить рекомендації щодо управління академічною якістю і стандартами вищої освіти у Великій Британії, експертизи й самооцінювання якості освітньої діяльності університетів, забезпечення якості освітніх програм і кваліфікацій вищої освіти. Відповідно до Кодексу, кожен університет повинен розробити власні системи незалежної перевірки (тобто системи внутрішнього інституційного самооцінювання) і підтвердження власної якості та ефективності систем забезпечення якості [18].

Кодекс передбачає оцінювання діяльності університетів щодо підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців. Його мета – рекомендувати ЗВО приклади забезпечення якості та контролю, які можуть бути використані й адаптовані ними відповідно до їхніх потреб, традицій, культурних норм і процедури ухвалення рішень. У кодексі зазначено, що оцінювання (оцінка) – це загальний термін для низки процесів, які реалізують кількісний та якісний аналіз результатів опанування знань студентами в зазначений термін, а також формування й розвиток здобутих вмінь і навичок. За результатами оцінювання вирішують, чи студент продовжить навчання, отримає кваліфікацію вищої освіти, продемонструє професійну компетентність на практиці. Завдяки зворотному зв'язку з викладачем, оцінювання допомагає

студентові регулярно отримувати інформацію про результати навчання й виконання своїх обов'язків, а викладачам – оцінювати ефективність навчання студентів. Отже, оцінювання відіграє ключову роль в освітньому процесі, оскільки дає змогу якісно характеризувати рівень академічних досягнень студента, прогрес засвоєння ним освітньої програми, мотивує на досягнення найкращих результатів. Саме оцінювання забезпечує фундамент для суспільного визнання досягнень студента через присудження кваліфікації вищої освіти.

У кодексі наголошено на тому, що оцінювання, зазвичай, трактують як діагностичне («diagnostic»), формувальне (розвивальне; «formative») і сумарне (підсумкове; «summative»). Діагностичне оцінювання – це індикатор здібностей і нахилів студента, рівень його готовності до засвоєння освітньої програми й прогнозування можливих труднощів під час навчання. Формувальне (розвивальне) оцінювання забезпечує студентів зворотнім зв'язком про їхній прогрес у навчанні, інформує про професійне зростання й саморозвиток студента, однак не передбачає загального оцінювання. Сумарне (підсумкове) оцінювання забезпечує систему визначення досягнень і невдач студента в межах освітньої програми. Кодекс передбачає, що суть і мета оцінювання адекватно розуміють та імплементують ЗВО країни, при цьому заохочують інновації й різноманіття в практиці оцінювання.

Для ефективного використання кодексу ЗВО повинні з'являти його розділи зі своїми можливостями й потребами, особливо це стосується таких розділів: 1) апеляція та звернення (клопотання) студентів; 2) студенти з обмеженими можливостями; 3) післядипломні дослідницькі програми; 4) зовніш-

ня екзаменаційна комісія; 5) затвердження програм, їх моніторинг і коригування; 6) забезпечення якості в системі дистанційного навчання; 7) деталізація й конкретизація освітніх програм.

Як органи, які відповідають за академічні стандарти, університети повинні ефективно застосовувати методики (технології) для: а) розроблення, затвердження, контролю й коригування (перегляду) системи оцінювання освітніх програм і кваліфікацій вищої освіти; б) використання оцінювання для забезпечення якості академічних (професійних) стандартів.

Університети повинні регулярно проводити моніторинг змісту й розвитку власних академічних стандартів. При цьому необхідно зважати на представлені модулі в усіх галузях знань, аналіз заявленої студентом кваліфікації (на початку навчання) і результатів навчання (наприкінці навчання), зіставлення розподілу та впливу оцінок на отримання кваліфікації.

У Кодексі якості вищої освіти Великої Британії («The UK Quality Code for Higher Education»), розробленому Агентством забезпечення якості вищої освіти (редакція 2015 року), представлено 19 очікуваних результатів, яких повинні досягти постачальники вищої освіти, з огляду на особливості їхнього ЗВО. У межах дослідження варто схарактеризувати найбільш важливі, на наш погляд, особливості на прикладі Единбурзького університету [19].

Органи, уповноважені присуджувати кваліфікації вищої освіти («degree-awarding bodies»), повинні затверджувати й підтримувати порогові (мінімальні) академічні стандарти («threshold academic standards») [20], послуговуючись кваліфікаційними стандартами Великої Британії (Рамки кваліфікацій вищої освіти в Англії, Уельсі та Північній Ірландії («The Framework for Higher Education in England, Wales and Northern Ireland, FHEQ»)) і Шотландії («The Framework for Qualifications of Higher Education Institutions in Scotland, FQHEIS»), вказівки Агентства забезпечення якості вищої освіти щодо кваліфікаційних характеристик («QAA guidance on qualification characteristics»); освітні стандарти («Subject Benchmark Statements»). Так, Единбурзький університет упроваджує освітню програму першого рівня вищої освіти для спеціальності «Лінгвістика» («Linguistics MA»). Освітня програма базована на Рамці кваліфікацій вищої освіти в Шотландії («FQHEIS») та стандартизованому описі предметної галузі «Лінгвістика» («Subject Benchmark Statement for Linguistics, Q100»). Крім того, університет упроваджує науково-освітню програму для другого рівня вищої освіти «Лінгвістика. Магістр наук» («MSc Linguistics») [8; 9; 10].

По-друге, органи, уповноважені присуджувати кваліфікації вищої освіти, повинні затверджувати прозорі й універсальні академічні рамки та правила процедури накопичення академічних кредитів і присудження кваліфікацій вищої освіти. Відповідно до положень про програми першого рівня вищої освіти, ухвалені університетом, випускники магістерської освітньої програми для спеціальності «Лінгвістика» (із відзнакою) мають накопичити щонайменше 480 кредитів, із яких мінімум 180 кредитів на рівні 9 та 10, зокрема щонайменше 90 кредитів на рівні 10 Рамки кваліфікацій вищої освіти у Шотландії.

По-третє, органи, уповноважені присуджувати кваліфікації вищої освіти, забезпечують накопичення кредитів та присудження кваліфікацій вищої освіти за умови, що результати навчання («learning outcomes») (модульні результати навчання («module learning outcomes»)) стосовно академічних креди-

тів та програмні результати навчання («programme outcomes») стосовно кваліфікації) продемонстровані через досягнення порогових й академічних стандартів ЗВО. Результати навчання для випускників спеціальності «Лінгвістика», ухвалені Единбурзьким університетом, відповідають рекомендаціям, викладеним у стандартизованому описі предметної галузі «Лінгвістика». Програмні результати навчання охоплюють необхідний рівень знань і розуміння, потрібні дослідницькі, комунікативні, технічні / практичні навички тощо. Університет також уповноважений окреслювати мінімальні вимоги та стандарти для студентів і співробітників, що відповідають академічним цілям та освітній політиці університету.

По-четверте, постачальники вищої освіти активно залучають студентів як партнерів до процесу забезпечення й удосконалення власної освітньої практики. Усі навчальні курси в межах першого освітнього ступеня оцінюють студенти через процедуру анкетування. Студенти мають право обирати представників академічної групи, які протягом навчального року надають відгуки про успішні та проблемні аспекти навчальних курсів.

Нарешті, для цільової аудиторії постачальники вищої освіти повинні надати достовірну інформацію про навчальні можливості, які вони пропонують. У зв'язку з цим Единбурзький університет перевершує багато британських університетів, оскільки потенційні студенти мають змогу отримати будь-яку інформацію про будь-яку освітню програму. У відкритому доступі наявні різноманітні документи, а саме: «Специфікація вимог до освітніх програм» («Degree Programme Specifications – MA Honours in Linguistics»), «Програмні таблиці освітніх програм» («Degree Programme Tables – Linguistics MA Hons»), зразки розкладу для першого року навчання («Example First Year Timetables»), довідники, які містять детальну інформацію про навчальні курси («Course Handbooks – Linguistics and English Language Honours Handbook») тощо [21].

2015 року Агентство забезпечення якості вищої освіти оприлюднило результати інституційної перевірки забезпечення якості вищої освіти в Единбурзькому університеті («enhancement-led institutional review, ELIR»). Ці результати засвідчують, що університет розробив ефективні механізми забезпечення якості академічних стандартів і підвищення рівня задоволеності студентів якістю освітнього процесу в закладі. Досягнення в освітній практиці університету охоплюють: 1) стратегічний підхід до покращення навчання й викладання; 2) активне впровадження дистанційного навчання; 3) інтернаціоналізація студентського досвіду та сприяння академічній мобільності студентів; 4) використання новітніх технологій навчання і викладання; 5) систематичний підхід до забезпечення працевлаштування випускників; 6) Інститут академічного розвитку («Institute for Academic development»); 7) звітування про зовнішній аудит в Інтернеті; 8) якісний моніторинг та огляд освітніх і наукових послуг; 9) використання різноманітних даних для покращення досвіду навчання студентів; 10) ефективний підхід до самооцінювання студентами власних академічних досягнень [19].

У наукових розвідках зауважено, що в межах магістерської освітньої програми для спеціальності «Лінгвістика» (із відзнакою) студенти опановують різноманітні універсальні навички («transferable skills»), які відіграватимуть вагомий роль під час працевлаштування, а також навички критичного мислення, дослідницькі навички, аналітичні навички, що доводить ефективне застосування університетом

стратегічного підходу до підвищення якості освітнього процесу. Навчальний матеріал представлено у вигляді лекцій, рекомендованих читань («prescribed readings»), науково-педагогічної літератури. Протягом першого та другого років навчання, студенти мають змогу концептуально проаналізувати основні постулати лінгвістичної науки під час тьюторіалів («tutorials»); подальші роки навчання сфокусовані на самостійній роботі студентів (організація семінарів, читань, презентацій тощо). Очевидно, що університет надає перевагу технології взаємного навчання («peer-assisted learning»). Ефективний підхід до оцінювання полягає в тому, що університет застосовує різноманітні методи оцінювання академічних досягнень студентів (проекування, підготовка доповідей, рефератів, екзаменаційні тести, слайд-тести, імпровізації тощо), не обмежуючись лише іспитами. У такий спосіб студенти вчать ся критично оцінювати власні результати навчання, а також реалізовувати власні траєкторії оцінювання [21].

Варто зазначити, що найбільш характерна риса системи забезпечення якості Великої Британії полягає в залученні студентів як до внутрішніх, так і до зовнішніх процесів оцінювання якості за допомогою різних механізмів. До таких механізмів належать: систематичне представлення студентів на всіх рівнях усередині ЗВО, ефективне навчання й підтримка студентських представників, включення членів студентських груп до експертних груп з оцінювання, національні опитування студентського досвіду в університетах, лонгітюдні дослідження й опитування студентів. Таким чином, професійна підготовка фахівців з лінгвістики у британських університетах відповідає академічним стандартам, про що свідчать рейтинги спеціальності в Національному опитуванні студентів Великої Британії (The National Student Survey), результати Щорічної акредитації провайдерів вищої освіти (Annual Provider Review Process), відповідність вимогам Рамки стандартів викладання (Teaching Excellence Framework).

Проте методи залучення студентів до забезпечення якості відрізняються між країнами. Наприклад, у Шотландії представники Національної ради студентів («The National Units of Students») входять до складу експертної групи «ELIR» як повноправні члени. В Англії, Уельсі та Північній Ірландії студенти не входять до складу експертних груп з оцінювання, вони беруть активну участь у процесі складання звіту про самооцінювання ЗВО й подають окремий звіт про самооцінювання з боку студентського досвіду.

Шотландія становить особливе зацікавлення у вивченні процесу обрання студентів як членів експертної групи з оцінювання. Шотландські студенти входять до складу експертних груп з оцінювання ЗВО за рекомендацією Національного союзу студентів Шотландії. Критерії обрання становлять поточний або недавній досвід у галузі вищої освіти, досвід представлення інтересів студентів на інституційному рівні, поінформованість про різноманітність ЗВО і підходи до забезпечення якості. Обрані студенти, аналогічно до досвіду інших країн, беруть участь у навчальному тренінгу разом з іншими членами експертної групи, однак мають додатковий день тренінгу до початку основного навчання (3 дні). Обов'язки і права студентів як членів експертної групи охоплюють участь в усіх зустрічах експертної групи, зовнішньому візиті до ЗВО, відповідальність поряд з іншими членами за участь в оцінюванні якості навчання та викладання, внесення коментарю до звіту про самооцінювання ЗВО, а також написання одного розділу звіту про оцінювання. Для підвищення ефек-

тивності участі студентів у процесах забезпечення якості створено Агентство зі студентської участі в оцінюванні якості освіти в Шотландії («Student Partnerships in Quality Scotland, SPARQS»). Мета агентства полягає в підтримці участі студентів у системах забезпечення якості університетів і студентських організацій, а також у сприянні ЗВО та управлінням освіти щодо залучення студентів. До складу агентства входить чотири штатні співробітники і вісім позаштатних студентів, які навчають представників студентів. Агентство фінансує Шотландська рада з фінансування, адміністративну роботу проводить Національна рада студентів Шотландії [22].

Таким чином, досвід Великої Британії засвідчує, що в країні діє ефективна система акредитації закладів вищої освіти та освітніх програм із лінгвістики. На нашу думку, у практику діяльності вітчизняних університетів, які проводять професійну підготовку фахівців із прикладної лінгвістики, доречно впроваджувати такі позитивні аспекти: 1) конструктивний діалог із професорсько-викладацьким складом кафедр прикладної лінгвістики щодо подальшого розвитку й підвищення гарантій якості професійної підготовки майбутніх фахівців із прикладної лінгвістики; 2) удосконалення процесу аудиту якості освітніх програм із прикладної лінгвістики; 3) надання доступу до таких документів, як робочі програми й навчальні плани дисциплін циклу професійної та практичної підготовки майбутніх фахівців з лінгвістики; 4) формування узгоджених схем оцінювання якості освітніх програм із прикладної лінгвістики; 5) забезпечення інституційної міждисциплінарної співпраці викладачів, студентів-лінгвістів і роботодавців на факультетах гуманітарних наук та кафедрах прикладної лінгвістики; 6) систематичне підвищення професійної кваліфікації професорсько-викладацького складу кафедр прикладної лінгвістики; 7) залучення студентів до експертних груп з оцінювання якості освітніх програм із прикладної лінгвістики.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Створення Агенції забезпечення якості вищої освіти започаткувало новий етап реформування сектору вищої освіти у Великій Британії. Для системи забезпечення якості вищої освіти в країні характерна чіткість, прозорість, логічність, послідовність, виваженість і відповідальність. Системний підхід до оцінювання якості вищої освіти на основі зовнішнього та внутрішнього моніторингу засвідчує високий рівень підтримки сектору вищої освіти як найбільш прогресивного й вагомого для сталого розвитку суспільства. Розроблення численних рекомендацій щодо забезпечення якості вищої освіти, зокрема Кодексу забезпечення академічної якості і стандартів у вищій освіті, дає змогу уніфікувати й водночас індивідуалізувати технології оцінювання якості вищої освіти. Залучення студентів до процесів оцінювання якості вищої освіти сприяє вдосконаленню студентського досвіду в університеті, а визначення критеріїв обрання студентів і проведення навчального тренінгу допомагає більш чіткому усвідомленню їхніх обов'язків і ролей як експертів та забезпечує успішну участь студентів у процесах оцінювання якості.

Професійна підготовка фахівців з лінгвістики в університетах Великої Британії – це динамічний процес, який охоплює низку системних заходів, спрямованих на формування сучасних фахівців із високим рівнем мовної культури й розвиненим лінгвістичним мисленням, здатних вільно орієнтуватися в сучасних тенденціях розвитку лінгвістики, проводити актуальні лінгвістичні дослідження, розробляти інформаційно-пошукові довідники, проектувати алгоритми ав-

томатичного оброблення текстів, створювати функціональні методики дослідження закономірностей засвоєння мови, досліджувати процеси сприйняття, інтерпретації та планування мовлення, обґрунтувати суспільну природу мови тощо.

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспек-

тів зазначеної проблеми. Перспективи подальших наукових пошуків убачаємо в дослідженні особливостей дистанційного навчання майбутніх лінгвістів, вивченні специфіки організації самостійної діяльності, практичної і науково-дослідницької підготовки майбутніх лінгвістів у провідних країнах Європи та Азії.

Список використаної літератури

1. Андрущенко В. Інтеграція цінностей: педагогічний досвід Європи. Стаття перша. Велика Хартія Університетів. *Вища освіта України*. 2013. № 1. С. 5–10.
2. Edwards D.J. Observations on measuring quality in higher education. *Education today*. 1994. № 44 (2). P. 341–364.
3. Flint D. *Philosophy and principles of auditing*. Hampshire: Macmillan Education Ltd., 1988. 191 p.
4. Camp R. *Benchmarking. The search for industry best practices that lead to superior performance*. Milwaukee, Wisconsin: ASQC Industry Press. 1989. 320 p.
5. Power M. *The audit explosion*. London: Demos, 1994. 58 p.
6. Вакуленко Т.С. Моніторинг якості освіти Великобританії. *Вісник ТІМО*. 2012. № 5–6. P.21–23.
7. Віннікова Л.Ф. Значущі аспекти британської системи вищої освіти. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М.Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2014. № 1. P.226–229.
8. QAA Strategy for 2014–2017. URL: <http://www.qaa.ac.uk/en/Publications/Documents/QAA-Strategy-2014-17.pdf>. (дата звернення: 12.07.2020).
9. UK Quality Code for Higher Education. General Introduction. URL: <http://www.qaa.ac.uk/en/Publications/Documents/Quality-Code-introduction.pdf>. (дата звернення: 12.07.2020).
10. UK Quality Code for Higher Education. Part A: Setting and Maintaining Academic Standards. Doctoral Degree Characteristics Statement. URL: <http://www.qaa.ac.uk/en/Publications/Documents/Doctoral-Degree-Characteristics-15.pdf>. (дата звернення: 12.07.2020).
11. UK Quality Code for Higher Education Overview and Expectations. URL: <http://www.qaa.ac.uk/en/Publications/Documents/Quality-Code-Overview-2015.pdf>. (дата звернення: 12.07.2020).
12. UK Quality Code for Higher Education. Subject Benchmark Statements. URL: <http://www.qaa.ac.uk/assuring-standards-and-quality/the-quality-code/subject-benchmark-statements>. (дата звернення: 12.07.2020).
13. Греченко А.И., Греченко А.А. Болонский процесс: интеграция России в европейское и мировое образовательное пространство. Москва: Проспект. 2016. 396 с.
14. Кісіль М. В. Система зовнішньої оцінки якості вищої освіти в Англії. *Нова парадигма: журнал наукових праць*. 2005. №53. С.32–38.
15. Неженцева А.С. Аналіз підходів до якості вищої освіти в університетах Великої Британії та України. *Науковий вісник Донбасу*, 2011. №2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2011_2_22. (дата звернення: 10.07.2020).
16. Неженцева А. С. Проблема управління якістю освіти в університетах Великої Британії та України. *Витоки педагогічної майстерності*. 2011. № 8 (2). С.177–180.
17. Чернякова Ж. Ю. Моніторинг якості інтернаціоналізованої освіти: досвід Великої Британії. *Наукові записки НДУ ім. М.Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2013. № 3. С.196–201.
18. Brown R. *Quality assurance in higher education: the UK experience since 1992*. London: Routledge Falmer. 2004. 201 p.
19. The enhancement-led institutional review of University of Edinburgh. URL: <http://www.qaa.ac.uk/en/ReviewsAndReports/Documents/University%20of%20Edinburgh/University-of-Edinburgh-ELIR-Outcome-15.pdf>. (дата звернення: 12.07.2020).
20. Davies P., Mangan J. Embedding threshold concepts: from theory to pedagogical principles to learning activities / *Threshold concepts within the disciplines. Educational futures: rethinking theory and practice* / ed. by R.Land, J.H.F.Meyer, J.Smith. Rotterdam and Taipei: Sense Publishers, 2008. P.37–50.
21. The University of Edinburgh. Linguistics and English Language Honours Handbook 2014–2015. URL: http://www.lel.ed.ac.uk/lel_students/documents/LEL-HonsHandbook-1415.pdf. (дата звернення: 12.07.2020).
22. Топоркова О. В. Развитие дополнительного образования взрослых в Великобритании: дисс. канд. пед. наук: 13.00.01 / Волгоградский государственный технический университет, Волгоград, 2007. 237 с.

References

1. Andrushchenko, V. (2013). Intehratsiia tsinnostei: pedahohichniy dosvid Yevropy. Stattia persha. Velyka Khartiia Universytetiv [The integration of values: pedagogical experience of Europe. Article 1. The Great Charter of Universities]. *Higher Education of Ukraine*, 1, 5–10. <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/17583>. [in Ukrainian].
2. Edwards, D.J. (1994). Observations on measuring quality in higher education. *Education Today*, 44 (2), 341–364.
3. Flint, D. (1988). *Philosophy and principles of auditing*. Macmillan Education Ltd.
4. Camp, R. (1989). *Benchmarking. The search for industry best practices that lead to superior performance*. ASQC Industry Press.
5. Power, M. (1994). *The audit explosion*. Demos.
6. Vakulenko, T.S. (2012). Monitorynh yakosti osvity Velykobrytanii [Monitoring the quality of education in the UK]. *Testing and Monitoring in Education*, 5–6, 21–23. [in Ukrainian].
7. Vinnikova, L.F. (2014). Znachushchi aspekty brytanskoi systemy vyshchoi osvity [The significant aspects of the UK higher education]. *Scientific Notes of the Nizhyn Gogol State University. Psychological and Pedagogical Sciences*, 1, 226–229. [in Ukrainian].
8. Quality Assurance Agency. (2014a). *QAA Strategy for 2014–2017*. Retrieved from <http://www.qaa.ac.uk/en/Publications/Documents/QAA-Strategy-2014-17.pdf>.
9. Quality Assurance Agency. (2014b). *UK Quality Code for Higher Education. General Introduction*. <http://www.qaa.ac.uk/en/Publications/Documents/Quality-Code-introduction.pdf>.
10. Quality Assurance Agency. (2014c). *UK Quality Code for Higher Education. Part A: Setting and Maintaining Academic Standards. Doctoral Degree Characteristics Statement*. <http://www.qaa.ac.uk/en/Publications/Documents/Doctoral-Degree-Characteristics-15.pdf>.
11. Quality Assurance Agency. (2015a). *UK Quality Code for Higher Education: Overview and Expectations*. <http://www.qaa.ac.uk/en/Publications/Documents/Quality-Code-Overview-2015.pdf>.
12. Quality Assurance Agency. (2015b). *UK Quality Code for Higher Education. Subject Benchmark Statements*. <http://www.qaa.ac.uk/assuring-standards-and-quality/the-quality-code/subject-benchmark-statements>.
13. Gretchenko, A.I., & Gretchenko, A.A. (2016). *Bolonskii protsess: integratsiia Rossii v evropeiskoe i mirovoe obrazovatelnoe prostranstvo* [The Bologna Process: Russia's integration into the European and world educational space]. Prospekt. [in Russian].
14. Kisil, M.V. (2005). Sistema zovnishnoi otsinky yakosti vyshchoi osvity v Anhlii [The system of external quality assessment of higher education in England]. *A New Paradigm: A Journal of Scientific Papers*, 53, 32–38. [in Ukrainian].

15. Niezhentseva, A. Ye. (2011a). Analiz pidkhodiv do yakosti vyshchoi osvity v universytetakh Velykoi Brytanii ta Ukrainy [Analyzing approaches to the quality of higher education in universities in the UK and Ukraine]. *Scientific Journal of Donbass*, 2. http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2011_2_22. [in Ukrainian].
16. Niezhentseva, A. Ye. (2011b). Problema upravlinniu yakistiu osvity v universytetakh Velykoi Brytanii ta Ukrainy [The problem of quality management in education in the universities of the UK and Ukraine]. *The Origins of Pedagogical Skills*, 8 (2), 177–180. [in Ukrainian].
17. Cherniakova, Zh. Yu. (2013). Monitorynh yakosti internatsionalizovanoi osvity: dosvid Velykoi Brytanii [Monitoring the quality of internationalized education: the UK experience]. *Scientific Notes of the Nizhyn Gogol State University. Psychological and Pedagogical Sciences*, 3, 196–201. [in Ukrainian].
18. Brown, R. (2004). *Quality assurance in higher education: the UK experience since 1992*. Routledge Falmer.
19. QAA Scotland. (2015). *The enhancement-led institutional review of University of Edinburgh*. <http://www.qaa.ac.uk/en/ReviewsAndReports/Documents/University%20of%20Edinburgh/University-of-Edinburgh-ELIR-Outcome-15.pdf>.
20. Davies, P., & Mangan, J. (2008). Embedding threshold concepts: from theory to pedagogical principles to learning activities. In R. Land, J. H. F. Meyer, & J. Smith (Eds.), *Threshold concepts within the disciplines. Educational futures: rethinking theory and practice* (pp. 37–50). Sense Publishers.
21. The University of Edinburgh. (2015). *Degree programme specification. MA Honours in Linguistics*. <http://www.drps.ed.ac.uk/15-16/dps/utlings.htm>.
22. Toporkova, O. V. (2007). *Razvitie dopolnitelnogo obrazovaniia vzroslykh v Velikobritanii* [Developing continuing adult education in the UK] (Unpublished doctoral dissertation). Volgograd State Technical University. [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 18.10.2020 р.
Стаття прийнята до друку 22.10.2020 р.

Lapshyna Olga

PhD in Pedagogy

Department of Foreign Language Practice and Teaching Methodology
Khmelnitskyi National University
Khmelnitskyi, Ukraine

Dorofeyeva Olena

PhD in Philology, Associate Professor

Department of Foreign Language Practice and Teaching Methodology
Khmelnitskyi National University
Khmelnitskyi, Ukraine

MONITORING THE QUALITY OF PROFESSIONAL TRAINING FOR SPECIALISTS IN LINGUISTICS

Abstract. The need to search for possible ways of enhancing professional training of linguists in Ukraine urges one to study the innovative experience, in particular that of the United Kingdom. Together with other EU countries, Ukraine is on the way to developing common approaches to improving the quality of education, common to all countries. Therefore, the purpose of the article is to justify the process of monitoring the quality of professional training for linguists in the UK. The article employs such research methods as analysis, synthesis, as well as comparative-pedagogical, search and prognostic methods. We demonstrated that the establishment of the Quality Assurance Agency for Higher Education (QAA) has marked a new phase in the reforms on the higher education sector in the UK. The quality assurance system of higher education in the country is characterized by clarity, transparency, logic, consistency, balance and responsibility. A systematic approach to assessing the quality of higher education based on external and internal monitoring shows a high level of support for the higher education sector as the most innovative and important for sustainable development of society. The article proves that the elaboration of relevant recommendations for quality assurance in higher education makes it possible to unify and, at the same time, individualize technologies for assessing the quality of higher education. Furthermore, involving students in the process of monitoring the higher education quality can help to improve student experience at higher education institutions. Defining criteria for admission and training, one can help students to understand their responsibilities and roles as experts better and ensure their active participation in the monitoring of higher education quality.

Key words: monitoring; higher education; quality; QAA; the UK.